

Fjärde roten, tomt 113

Kvarteret Frimuraren

Tredje roten 1637–57v

Andra roten 1657h–70

Drottninggatan 30 (norra sidan av gatan mellan Korsgatan och Ö. Hamnen)

Baktomt till 5.24. Delar i stort sett dess historia.

Mikael Wernle (kan vara ägare tidigare)

1645–47

(Se framtomten 5.24. Se också Timon von Schotingen 5.25.)

Mikael Wernles hustru vände sig den 21.8.1644 vid rådhusrätten mot sin tjänstepiga *Ingri Gunnarsdotter*, som hade tubbat hennes dotter, som ännu var en övermaga, till att taga åtskilliga kramvaror till 27½ rdr värde hos *Mårten Dreijer*. Pigan sade, att hon inte hade tubbat dottern utan vad hon hade fått av henne hade hon betalt henne. Ingrid sattes åter i fängsligt förvar.

Tomas Trail vände sig under det första halvåret 1646 i rådhusrätten mot *Mikael Wernle* angående en i Stockholm mellan parterna den 9 december slutna växel på 879 rdr in specie med villkoret ”kondition”, att när besked kom från *Gabriel Marcelii* tjänare *Herman Iserberg* i Köpenhamn uppå vilken växel han var ”dirigent” (”på vilken växeln diricerat var”), att Mikael Wernle växel var accepterad, då skulle de ifrågavarande 879 rdr, som stodo i Stockholm hos *Wilhelm Petri*, betalas till Mikael Wernle. Men parternas växel kom tillbaka med protest. Åklagaren *Tomas Trail* kunde inte snabbt nog underrättas därom på grund av det då rådande kriget mellan Sverige och Danmark. Mikael Wernle hade erhållit sina hos *Wilhelm Petri* i Stockholm stående penningar. *Tomas Trail* begärde därför, att Mikael återbetalade dessa tillsammans med all omkostnad och skadestånd.

Mikael Wernle invände, att han hade han hade utskeppat ett parti kulor och stycker (”kulestycker”) ifrån Stockholm till Köpenhamn till *Iserberg*, *Gabriel Marcelij* faktor, varigenom även ifrågavarande växel skulle betalas men skeppet blev infruset i de svenska skären. Sedan inföll kriget mellan de båda rikena Sverige och Danmark, varför på den nådiga höga överhetens befallning skeppet återfördes och de hos *Wilhelm Petri* stående penningarna anvisades och levererades till honom Mikael Wernle på hans underdåniga anhållande.

Rättens dom var, att emedan Hennes Kungl. Maj:t vår allernådigaste Drottning hade gjort dispositionen om samma hos *Wilhelm Petri* stående penningar, alltså kunde Rätten inte här upptaga saken utan remitterade parterna till den höga överheten om dess nådiga resolution därpå underdånigst söka och förvänta.

Rådhusrätten bestämde den 30.7.1646, att alldenstund *Tomas Trail* själv för Rätten tillstod sig ha anammat av Wernle ett komissbrev, vari *Gabriel Marcellius* hade skrivit till Mikael Wernle, att han skulle skicka honom ett parti gods och ställa en växel på hans vägnar till *Herman Iserberg* i Köpenhamn och man hade förnummit av *Herman Iserbergs* egen bekännelse uti Köpenhamn, som verificeras av *Borgmästares* och Råds förseglade akter, att han hade haft order att tillräkna

Wernle penningarna, när godset ankom till Köpenhamn. Ehuru väl Iserberg sedan av Rätten hade tillåtits att med ed förneka sådant och undanböja all vidare åtal.

Därför pålades Tomas Trail, att han här i Rätten inlade Marcelii ifrågavarande brev i original, som tillskrivits Wernle. I lika måtto Wernles avisbrev till Herman Iserberg angående växeln. Och Herman Iserbergs skrivelse sedan given Tomas Trails hustru uppå växeln Sammalunda befalldes också Mikael Wernle underdånigst supplicando förvärva sig bevis, att godset i Stockholm uppå Marcelij refico hade utskleppats och konfiskerats av Kungl. Maj:ts vår allernådigste Drottning. Jämte högst bemälte Hennes Kungl. Maj:ts allernådigste förklaring om att bemälte penningar, som efter Kungl. order stod i arrest hos Wilhelm Petri, hade lämnats till Wernle såsom vedergällning för konfiskerade stycker och kulor eller för den överdragna växeln till Iserbergh. Och detta allt till den nästkommande 2 november.

Den 12.11.1646 bestämde rådhusrätten, att eftersom Mikael Wernles växel på 879 rdr icke hade fullgjorts av Herman Iserberg, fann rätten billigt, att Mikael Wernle återbetalade Tomas Trail hans utlagda penningar. Mikael Wernle appellerade nästa dag mot Tomas Trail och befalldes ställa caution.

Mikael Wernle fordrade i underrätten den 2.9.1646

33 d kmt av *Hans Butze* efter likviderade räkningar. Hans Butze dömdes betala.

Gerdt Petersson

var 1648–56 antagligen som hyresgäst här på baktomten, medan Mikael Wernle, som byggt stenhus vid Stora Hamnen flyttade dit (jfr nedan ang. hyresskuld till Mikael Wernle). Gerdt Petersson var då 1648 en ekonomiskt bruten men icke uträknad man

Tönnes Benner erhöll 21.8.1637 som hypotek det hus Gerdt Pettersson bodde i i första roten 5.43ö? Enligt borgarlängden 1639 brukade Gerdt Pettersson ”in- och utlandshandel”. (Skattade 1637 för 5 mtl, 1638 och 1639: 4 mtl, 1640–44: 4 mtl, 1645: 3 mtl, 1646: 4 mtl, 1647–48: 3 mtl)

Han gifte sig den 9.11.1634 med *Anna von Velden* (begr. 29.7.1644). Han bör därför vara den Gerrit Peterson, som efter sin svärfader rådmannen *Albert von Veldens* död 1638 ända till 1664 (sic” Avled 1658”) arrenderade hamnen, den sista tiden tillsammans med *Börge Bengtsson i Högen* (Almquist I:665).

På Jacob Lindsays baktomt:

Rådhusrätten dömde den 8.9.1645 i saken mellan *Olfeir Pettersson* och *amiralen Mårten Tiessen Ankerhielms* fullmäktige och deras intressenter å ena sidan och borgaren i Göteborg *Gerdt Pettersson* på den andra sidan angående ett ”ertappat” skepp *S:t Petter*, som hade försålts till Gerdt Pettersson av *kaptenen Hessel Didrich*. Rätten beslöt, att eftersom Gert Pettersson tidigare hade förklarat för Rätten, att så snart han fick veta Höga Överhetens resolution och nådiga förklaring, att samma skepp var erkänt för ett danskt ofredskepp, så ville han strax betala det. H Kungl. Maj:ts nådiga resolution hade nu kommit och han likväl förvägrar sin betalning, därför pålades honom Gerdt Pettersson (att utan dröjsmål klarera den) etc.

Gert Pettersson var skyldig sin broder *Berendt (Bernt) Pettersson i Lübeck* 9 047 mark 11 [oklart i manuskriptet] lybsk enligt fyra gode mäns likvidation den 14.11.1646. Ackord ingicks inför rätten den 1.12.1646 med denna likvida skuld som hypotek och underpant. Parterna hade förlikats genom att Gert lovade att vid efterföljande terminer betala skulden:

- 1) strax kontant 400 rdr in specie
- 2) vid Johannistid 1647 500 rdr
- 3) vid juletid samma år 1000 rdr
- 4) vid Johannistid 1648 500 rdr
- 5) resten 615 rdr och 48 sk vid juletid samma tid 1648

Till ytterligare säkerhet hade Gerdt Pettersson pantsatt både sitt hus och gård ”här i staden stående” och sin gård belägen utanför staden. Eftersom Gerdt Pettersson hade icke följt accordet och hållit sin specificerade termin. Hans bror Berendts fullmäktige *Petter Lanhge* begärde vid RR den 23.3.1648 exekution på Gert Petterssons pantsatta hus. Petter Langhe begärde arrest på Gert Petterssons person hos presidenten för Justiticollegiet samt arrest på panten. Gert Pettersson begärde åtta dagars och beviljades 14 dagars respit för att låta föra hit ett parti master, som han hade liggande i Vänersborg. Sedan ville han åter inställa sig här och contentera sin broder. Petter Langhe protesterade mot all kostnad uppskovet medförde. Rätten berättade den 10.4.1648 om respiten och vad som hände därefter: ”Och sådant hade han tillsagt välbetrotte Herr Presidenten och sin broders fullmäktige Petter Langhe med handsträckning, tro och loven.” I stället för att hålla sitt löfte hade Gert Pettersson rest ifrån Vänersborg till Stockholm. Varpå han hade på Petter Langhes ansökning citerats hit till rätten till 23 mars för att komparera och tillfredsställa sin broder. Gert Pettersson begärde och erhöll dilation av Rätten men underlät att komparera och inställa sig när respiten var slut. Därför immitterades Berendt Pettersson i Gerdt Petterssons här stående hus och i dess utanför staden liggande gård som sin underpant, så att han så långt detta räckte kunde bli betald. Den 15.5.1648 utsåg rätten *Börge Bengtsson, Jörgen Henriksson, Ollert Steinkamp, Hans Jürgensson, Sifwerd murmästare* och *Johan Johansson Timmerman* till att värdera Gert Petterssons vid Stora hamnen stående hus och gård som Berendt Petterssons pant. Gert Pettersson ålades genom stadsbudet vid 40 mark straff komparera vid nästa rättegångsdag.

Vid rådhusrätten den 22.6.1648 berättade *Alexander Jung*, att han hade slutit ett kontrakt den 22.11.1647 med Gerdt Pettersson om 71 stycken master, som Gert skulle ha levererat Alexander sistförflutna april 1648 till ett pris av 1 194 rdr. Gert hade i förskott i reda pengar erhållit 1 000 rdr. Men Gerdt hade inte levererat masterna. Skepparen pressade Alexander Jung för att få masterna inlastade. Det var enligt Gert Pettersson inte han utan *Nils Jönsson*, som hade hindrat leveransen.

Gerdt Pettersson krävdes den 30.8.1648 vid kämnärsrätten av *Henrik Kreuger* (se denne).

Gerdt Pettersson tvistade vid samma rättegångstillfälle med *Hans Befuertz (Befritz, Belfrage)* genom *Matthis Andersson* om en mast, som Hans Befuertz sade, att Gerdt Pettersson hade lämnat i betalning i Vänersborg. Saken uppsköts till dess Hans Befuertz hade lämnat attest

Nils Börgesson fordrade vid rådhusrätten den 14 och 18.6.1649 av Gerdt Pettersson på *Lars Barks i Brätte* vägnar efter en den 14 januari utgiven räkning 150 rdr. Gert Pettersson begärde kopia.

Lars Bark i Brätte hade enligt rådhusrätten fört hit ett parti master, som Gert Pettersson skulle ha, Obligationen skulle ställas till *Nils Börgesson*. Handeln hakade upp sig på något sätt Gerdt förmenade sig icke vara skyldig att betala Nils Börgesson masterna, eftersom så lång tid hade förflutit. Gerdt Pettersson hade också föregående rättegångsdag erbjudit sig inför rätten att förlika sig med Nils Börgesson men sådant hade han inte efterkommit och ”alltså sig själv convincerat”.

Gert Pettersson dömdes att enligt obligationens lydelse av den 14.1.1647 vara skyldig att betala Nils Börgesson de 150 rdr och söka sin regress hos Lars Bark.

När?:

Herr Burggreven Daniel de Langer genom sin tjänare *Måns Bryngelsson* contra *Gert Pettersson*, vilken den 28.6.1650 på grund av sin till *sal Mikael Werler* utgivna skrift fordrades på 40 rdr förfallen hushyra, vilken Gert för länge sedan lovat betala.

Gert erkände sig skyldig de 40 rdr hushyra för ett år (1647?) som han hade bott i sal Mikael Wernles hus men föregav att hr Burggreven de Langer, då Gert lovade att betala pengarna, skulle sagt, att han genom gode män skulle låta besiktiga den förbättring, som Gerdt Pettersson hade gjort på husen och efter en rimlig värdering avkorta kostnaden därför på hyran. Detta skulle vara överenskommet i kontraktet med Wernle. Skulden Hans Larsson fick av Burggreven förklaringen att han inte lovat att reparationskostnaderna skulle avkortas hyran utan att han burggreven skulle vara Gert beforderlig, att i det fall han hade gjort någon nödig förbättring på husen, framdeles gottgöras detta. Eftersom Gerdt icke hållit sitt gjorda löfte att betala den till herr Burggreven transporterade hushyran 40 rdr utan ”med fåfänge uthslag tiden förhalar” så ålades han nu betala utan ytterligare förhållning ”såsom lag förmåler.”

Underrättens beslut den 10.7.1650: Eftersom Gerdt Pettersson tillstår sig vara för kost skyldig *Jacob von der Hagens* måg *Johan von Schwinderen* 24 rdr och inte hade skaffat besked från denne, att skulden var betald måste han omgående betala denna. Om han nu, som han sade, hade något att fordra av von Schwinderen fick han söka honom bäst han gitte och kunde.

Gerdt Petersson fordrades den 26.10.1653 vid underrätten på betalning av sin den 17.8.1646 utgivna till *Nicolaus Le Norman* utgivna obligation på 150 rdr för köpt gods, goda däler och master. Gert Petersson erkände obligationen men föregav att det dessman, som betalningen gällde, inte var goda utan flärd, framlade det till prov och sade sig vilja betala Niclas Le Norman om gode män, som förstod sig på saken kunde säga, att det var eller hade varit dessman (?) Målet uppsköts till dess gode män bedömt saken.

Gerdt Petersson fortsatte som handelsman även efter flytten hit:

Hans Befritz (Bäfrets) erkände sig den 23.8.1654 UR skyldig *Gerhard Petersson* betalning för 23 palmer god mast på sådan kondition att när Gerd Petersson hade återlämnat den mast, som han fått av honom och uppgivit icke vara god utan vrak, lika god som den var när han fick den då skulle Hans Befritz till Gert Pettersson återbetala en god lika stor mast. Han inlade Vänersborgs Rådhusrätts givna dom på detta.

Gode männen *Johan Offerman* och *Rasmus Helgiesson* ålades att noga bese de 23 palmer mast, som Gert Petersson hade erhållit av Hans Bäfritz i Vänersborg, och som han uppgett icke vara god utan vrak. De skulle också tillse, vad märke, som fanns på masterna och vad skada den lidit av *Börge Bengtssons* huggande och hanterande.

Gerd Petersson mötte vid underrätten den 5 och 7.12.1655 *Börge Bengtsson* i tvistigheter om master och därpå av skulden Hans Larsson hos Börge Bengtsson arresterat salt. Arresten skulle enligt rättens beslut stå Gert Pettersson tillhanda. Anders Persson i Vänersborg för vilkens skuld arresten var gjord skulle strax efter julhelgen citeras inför rätta.

Gerhard Pettersson begärde den 5.12.1656 av rätten en sentens uppå det salt som han hade i december 1655 hade låtit arresteras för sin debitor *Anders Persson* i Vänersborg hos *Börge Bengts-*

son. Börge Bengtsson svarade, att han gärna såg, att Anders Persson i Vänersborg efter det interlocutorie givna beskedet förlidet år den 7 december själv skulle komparera angående denna arrest. Rättens dom var: "Alldenstund det var bevisligt, att Anders Persson i Vänersborg var skyldig Gerhard Pettersson en summa pengar på den handel de hade sig emellan, som han efter förlikning skulle betala med master. Och han efter Rättens näst förledne den 7 December givna interlocutorie besked hade citerats tvenne gånger hit till Rätten Sista kallelsen till den 5 mars hade han försummat. Dy skall Gerhard Pettersson vara berättigad att som betalning anamma det hos Börge Bengtsson arresterade saltet. Anders Persson skulle för sin tresko plikta med 6 mark smt samt rättegångspenningar."

Jacob von Schotingen berättade vid underrätten den 3.12.1656, att hans fader *Timon von Schotingen* hade vid Trollhättan haft 30 tolfter bräder liggande, vilka *Gerhard Pettersson* hade anammat utan någon order och sålt till *Ulrik Stenkampf*. Hans far Timon hade givit honom anvisning att ta hand om dessa bräder begärde han att Gerhard Pettersson skulle leverera honom dem. Gerhard Pettersson fick order att skaffa bevis på sitt påstående att han kommit överens med Timon von Schotingen om att ha hand om bräderna. Rätten: Gerhard Pettersson hade efter Rättens den 3.12.1656 interlocutorie givna besked trots att han hade citerats tre gånger och då icke hade velat inställa sig, icke till dato kunnat skaffa bevis för att han efter *Timon von Schotingens* order och tillsägelse hade anammat 30 tolfter furubräder vid Trollhättan. Därför kunde rätten inte se annat än att Gerhard Pettersson skulle vara skyldig att återlevera och betala dessa 30 tolfter bräder till Jacob von Schotingen, som var beordrad av sin fader Timon von Schotingen att anamma dessa bräder. Om Gerhard Pettersson hade några stridiga räkningar med Timon von Schotingen kunde han söka dem bäst han kunde och gitte.

Jacob van Schotingen fordrade 30 tolfter furubräder av *Gerhard Pettersson* vid underrätten den 12.6.1657.

Gert Pettersson flyttade till sjätte roten 1657 men avled året därpå. Han begravdes Chr 21.3.1658.

Jacob von Schotingen kom den 20.9.1649 inför rådhusrätten pretenderade summan 2106 rdr 9 st i sal Mikael Wernles vid Stora hamnen stående hus (5.24) på grund av sin hustrus fäderne efter en samma månad producerad räkning med sin *svärmoder Barbara Pökes*. Han begärde att få detta inprotokollerat.

1650: Sal Michel Wernles Erfwingars hus sålt till Herr *Ståthållaren Peder Lillia* för 300 rdr

Gustavi tomtöreslängd: *Herr Excellens Gouvernören* 1670–79

3 tomter

Henrik Braun Johan

1680–81–96: 3 tomter (se 5.24)

Av tomtöreslängderna dessa år förefaller det som om dessa tomter låg mellan 4.114 (Henrik Arfvidssons) i öster och Per Anderssons el. Christian Meyers i väster (4.112). Bör vara 4.113.

Dottern Elsa Beatas man dr Andreas Lundelius och jungfru Johanna Beata BraunJohan sålde den 4.4.1703 fem hela tomter, varav två (4.24) låg vid Stora Hamnen och de tre andra vid Drottninggatan Köpare var

handelsmannen och överkommissarie Anders Nilsson Cederflycht,

begr. Lerum i Lerums kyrka 24.1.1748 – 4.113 är bakgård till hans framtomt 5.24, Frim. (se denna tomt). Vid auktion efter Cederflycht den 17–30.3.1748 såldes ett stenhus med tvenne våningar samt blytak med altan och järngalleri jämte tvenne små valv över jorden med tvenne järndörrar, "vilken byggnad sträcker sig tvärt igenom åt Drottninggatan, varest är ett trähus av tvenne våningar, som tillika med i stenhuset fyra och i trähuset tre rum (är) försedda med tapeter etc". Inropades av häradshövud E M Siöberg som ombud för

Direktören för Ostindiska Kompaniet, Abraham Grill (1707–1763), vars bakgård 4.113 blev. Gift 1735 med Anna Maria Petersen (1715–1754). Bou efter makarna 13.7.1763 (skulder överstigande tillgångarna då bland tillgångarna bl.a. upptogs ett trähus med tre tomter åt Drottninggatan med tapeter och ett par kakelungsdörrar av mässing. (Stämmer ej med Lambergs uppbud nedan om ej Grill tidigare ägde fler hus vid Drottninggatan)

Handelsman Herr Johan Anders Lamberg lät första gången 6.12.1762 uppbjuda sitt på Drottninggatan mellan Direktör Herr Abraham Grills hus (4.112) å västra och numera avlidne handelsmannen Sven Kullmans gård å östra sidan belägna hus och gård (4.114) som han köpt av sedermera avlidne handelsman Herr Casper Wohlfart samt råd- och handelsmannen i Uddevalla Herr Christian Bratt Henriksson för 5 500 d smt köpeskillning och 500 dalers i samma mynt vängåva den 26.8.1751.

1765–75: *Supercargeuren Volrath Thams bakgård (Framtomt 5. 23)*

Såldes av Volrath Thams och hans fru *Ulrica Grubbs* efterlämnade barn och arvingar den 12.2.1785 till

handelsmannen Hans Arfvidsson

Inräknat i 5.24 (Hans Arfvidsson 26.2.1795: se 5.24) 1786–90. När han den 25.4.1785 lagbjöd 5.24 talas om en tillydande bakgård på Drottninggatan emellan handelsman Johan Bagges hus å östra och handelsman Johan Mintens hus å västra sidan.

”Åt Drottninggatan är ett trähus, som innehåller 2ne våningar, däraf trenne boningsrum samt avskiftad försäljningsbod i undra och sex rum med och ett utan eldstad samt tvenne kök i övra våningen, tvenne obrukbara bjälkkällare under huset och på gården en gammal träbyggnad inrättad till stall och bodar.”

Handl Zacharias B Roos inköpte gården 17.3.1795, uppbud 30.3. s.å.

Kallas 1800 *handelsman Niclas och brukspatron Arfvedssons* hus, avgiften inbegripen i nr 5.24

Snusfabrikör Johan Sjöberg uppbjöd gården 16.9.1805 död 12.8.1834. Ägde stenhus med tomt nr 113 i fjärde roten, Drottninggatan, värderat 7 500 rdr banco, dito nr 29–30 i fjärde roten, värt 6 000 rdr, dito nr 18–19 i sjunde roten Sillgatan, 6 500 rdr. Gift med *Anna Bergström*, som efterlevde (Berg II:9–10, 312).

Senare uppbud av 4.113, 29, 30:

fabrikör Johan Fredrik Sjöberg 27.12.1852

fabriksidk Johan Rudolph Sjöberg 1/2 1.2.1858